

V. JUNGFERIO „HINTER DEN SEEN...“

Tai ne mokslinė studija. Tai tik informacija. Tai autoriaus paskaitos (daugiausia radijo) Berlyne, Karaliaučiuje. Pirmoj kondensuotai aprašo Lietuvos kraštą ir gyventojus, antroj — lietuvių liaudies meną, trečioj — lietuvių liaudies kultūros vertybes, ketvirtoj — vestuvių papročius ir toliau prideda 7 pasakas ir 18 dainų.

Nors tai informacija, bet ji atlikta meniškai. Autorius moka skaitytojui paduoti žinias ir sykiu jį sudominti, palankiai nuteikti lietuvių kultūrinėms vertybėms. Antai, kaip gražiai objektyvias žinias apie lietuvių dainas perduoda subjektyviai, beveik poetiškai.

1916 metais dažnai jodydavau po Lietuvą, po Žemaičių aukštumas su jos ežerais ir giriomis, kuriose gegutė kukavo, o šiaip jokio garso, tik kurtus it perkūno užimas aukštai, viršūnėse. Galėjai tada šitam krašte joti ištisus pusvalandžius, jokio kiemo neužtikdamas. Šiandien, kada žemės reforma priveisė naujakūrių, šalis atrodo tirščiau gyvenama. Naujakurių trobelės tarsi po nakties iš žemės išaugo. Bet tada kitaip buvo. Pavakare norėjau vėl susirasti vieškelį,

kuris vedė atgal į miestą. Aš jojau ir jojau; prijojau pelkes, turėjau grįžti ir pasijutau pagaliau visai pametęs kelią. Užtraukė rūkas, lankos padrėko, ir mažas lietuviškas šyvis, paleistas vadžias, traukė drėgnos žolės ir dumblo kvapą, galvą nuleidęs, pamažu žengė pirmyn per gluosnynečius ir berželius. Staiga jis sustojo.

Iš kažkur ėjo daina. Svetima, melancholiška ir sunki — eilė garsų, kuriuos vėjas atnešė kaip svetimą klausimą likimui:

... augo rūta, augo mėta...(1)

Tik vėliau, daug vėliau supratau man svetimos kalbos šitų žodžių prasmę, bet šitas vakaras buvo pirmasis mano meninis pergyvenimas šitoje šalyje, iš tikrovės, ne iš literatūros kilęs. Ir rami, tyli mergaitė, kuri ramiai šalia manęs žengė, mano arklį už pavadžių ir mane išvedė į vieškelį, man pasirodė simbolis josios tautos, kuri savo dainose išsivaduoja iš jos nepatenkinančios pilkos kasdienybės ir kuri susidaro gražesnę aukštesnio jausmo, džiaugsmų ir skausmo pasaulį, kuriame viskas yra tikrovė, kas čionai, žemėj, tik sapnas tėra.

Tai visa aplinkuma šalies, kurioj gema dainos.

Autorius, be abejo, mato Lietuvoje daug usnių. Bet apie jas nekalba. Jei reikia kalbėti apie lietuvių materialinę civilizaciją, tai jis lygina dabartinę Lietuvą ne su vakarais, bet su rusų meto Lietuva. Suprantama, kokis rezultatas. Bet Jungferiui daugiau knieti dvasinė kultūra, kuri apsireiškia per tautosaką, papročius, tautodailę. Įdomesnis minčių atžvilgiu tas straipsnis, kuriame kalba apie lietuvių liaudies kultūros vertybes. Autorius iškelia klausimą, kokias dvasines vertybes lietuvių liaudis gali duoti vakarų žmogui, vokiečiui. Autorius įžiūri, kad vakarų žmogus yra atsipalaidavęs nuo gamtos, ją apvaldęs, bet jam pačiam gresia pavojus visiškai ryšius su

gamta nutraukti ir patapti ne valdovu, bet mašinos vergu; jam gresia pavojus susilieti su visuomene, pamiršti savo laisvę, tapti rateliu pasaulio, kuris pamiršo gyvenimo prasmę ir tikslą. Autorius ir kreipia akį į lietuvių natūralumą, paprastumą ir nuoširdumą, mokėjimą gyvenimo tikslą surasti ir save įpinti į visuotinį ritmą gamtos, kurios maža dalelė esąs žmogus. Dainos nurodo jam optimistišką išvadą dėl žmogaus gyvenimo. Antai, kad ir motina mirė, bet ji byloja iš liepos šniokštimo į paliktą dukrelę. Net lietuvių kapinių sieksniniai kryžiai su savo sauliu spinduliais, prasiveržiančiais pro kryžiaus medį į periferiją, rodą lietuvių pagarbą jėgai, kuriančiai žemėje visą gyvybę.

Kiek tokis simboliškas komentavimas atsako lietuvių dvasiai, čia ne vieta nagrinėti. Tik pažymėtina, kad tai nėra pirmoji panaši mintis vokiečių mokslininkų raštuose apie lietuvių religiją, gamtos kultą. Taip paduota ji rodo paties autoriaus tylias simpatijas Lietuvai, kelia jas ir tarp tų, kurie žavis primityvumu, pasakytum, širdies paprastumu.

Romantišku primityvumu ir natūralumu nuteikia ir knygelės viršelis — su lietuvišku puošniu kryžium, su aplūžusia daiktais tvora, su pirkia, su inkilėliu paukšteliams, su palšu, ūkanotu dangum, parašu „už ežerų, už girių“.

Pasakos ir dainos parinktos gražios, tai visai knygelės dvasiai atsakančios. Vertime rūpėta ne tiek turinio tikslumas, kiek estetinė pusė. Dėl to nuo teksto tolėliau nutolstama, bet vertimas išėina gražesnis.

Iliustracijos puikios.

Autorius vertas pagarbos, kad, pas mus begyvenamas, prisidėjo prie to lietuvių vardo populiarinimo, kurio mes patys dažnai ir nesiimam ir apsileidžiam imtis.

Hinter den Seen, hinter den Wäldern. Bilder litauischen Volkstums von Victor Jungfer. Grafe und Unser (Verlag) Königsberg Pr., 166 psl.